

Η Επαγγελματική Ασφάλιση στην Ελλάδα μετά 18 χρόνια.

Αθήνα 13-2-2020

Δρ. Άρτεμις Αναγνώστου-Δεδούλη

*Επίτιμος Γενική Διευθύντρια
Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.
Πρόεδρος ΕΠΚΟΔΙ
www.epkodi.gr*

Κυρίες και Κύριοι

καταρχάς να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο και τα μέλη της Ελληνικής Ένωσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης για τη τιμή να με προσκαλέσουν στη σημερινή ημερίδα. ¹Θα ήθελα επίσης να χαιρετίσω και να καλωσορίσω και τον πρόεδρο της ΕΙΟΠΑ κ. Gabriel ,Bernardino και να ευχηθώ καλή επιτυχία στις εργασίες του συνεδρίου.

Δε θα αναφερθώ στα γενικά για τον θεσμό της επαγγελματικής ασφάλισης εφόσον μετά από 18 χρόνια λειτουργίας του θεσμού είναι λίγο ως πολύ γνωστά και ήδη επισημάνθηκαν και από τους προηγούμενους ομιλητές .

Θα επισημάνω μόνον ότι, η εισαγωγή και η προώθηση κεφαλαιοποιητικών συστημάτων επιδιώκεται από την Ε.Ε. γιατί θεωρείται ότι τα συστήματα αυτά μπορούν να απαντήσουν καλλίτερα στις δημογραφικές πιέσεις που ασκούνται στα δημόσια διανεμητικά συστήματα αλλά και στα προβλήματα που προκαλεί η ανεργία στο διανεμητικό σύστημα.

¹¹ Εισήγηση που αναπτύχθηκε στο 1^ο Συνέδριο Επαγγελματικής Ασφάλισης που διοργάνωσε η Ελληνική Ένωση Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης στις 13 Φεβρουαρίου 2020

Η επαγγελματική ασφάλιση δεν αποτελεί μεν **πανάκεια** για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που προκαλούν οι δημογραφικές αλλαγές, ωστόσο κρίνεται ότι τα μικτά συστήματα συνταξιοδότησης διασφαλίζουν περισσότερο το τελικό ύψος των συντάξεων από ότι τα αμιγή διανεμητικά ή κεφαλαιοποιητικά συστήματα. Διότι το καθένα από αυτά έχει άλλο βαθμό οικονομικής εγγύησης, κινδύνου και απόδοσης και άλλη κοινωνική αποτελεσματικότητα και ρόλο.

Με μικτά συστήματα επιχειρούν να διασφαλίσουν το ύψος των συντάξεων και να επιμερίσουν τον οικονομικό κίνδυνο έτσι ώστε, **το τελικό ποσό σύνταξης ενός συνταξιούχου να αποτελείται από το άθροισμα των ποσών που προκύπτει από το κεφαλαιοποιητικό και το διανεμητικό σύστημα.**

Έτσι προστατεύεται καλλίτερα το εισόδημα του συνταξιούχου και η επαγγελματική ασφάλιση συνεπικουρεί στην εξασφάλιση ενός επαρκούς συνταξιοδοτικού εισοδήματος και τη διατήρηση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου, και αυτό αποτελεί και τον πυρήνα του **κοινωνικού** θεσμού της επαγγελματικής ασφάλισης του οφέλους και της αξίας που προσδίδουν στη κοινωνία.

Αλλά, μέσω των συμπληρωματικών αυτών συστημάτων ασφάλισης και στα πλαίσια της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων εξυπηρετείται και ένας επί πλέον στόχος. **Η ανάπτυξη και η προώθηση της εθνικής αλλά και της κοινοτικής κεφαλαιαγοράς** με το δεδομένο ότι κανένα άλλο είδος φορέα δεν επενδύει με τόσο μακροχρόνιο ορίζοντα (περί τα 40 έτη). Παρουσιάζεται έτσι η ευκαιρία τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και για την Ε.Ε. να επωφεληθεί των κεφαλαίων αυτών ενώ οι μακροχρόνιες αυτές επενδύσεις συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Παρά τα θετικά οφέλη ωστόσο και τη σπουδαιότητα για την κοινωνία και την οικονομία, τα αποτελέσματα της επαγγελματικής ασφάλισης στη χώρα μας είναι «ισχνά».

Ειδικότερα η Επαγγελματική Ασφάλιση εισήχθη το 2002. Τα πρώτα ταμεία ως νπιδ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα πάντοτε με τον νόμο άρχισαν να ιδρύονται από το 2003. Σήμερα 18 χρόνια μετά έχουμε 23 ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης από τα οποία 19 προαιρετικής ασφάλισης και 4 υποχρεωτικής. Τα 4 υποχρεωτικής ασφάλισης συστάθηκαν βάσει νόμου (ν.4052/2012) δυνάμει του

οποίου μετατράπηκαν από νπδδ σε νπιδ . Τα ταμεία αυτά αποτελούν μια ειδική κατηγορία, υβριδικής κατάστασης και μορφής, για τα οποία δε θα αναφερθώ στην παρούσα ομιλία μου εφόσον το συνέδριο έχει ως αντικείμενο την προαιρετική επαγγελματική ασφάλιση .

Η ανάπτυξη της επαγγελματικής ασφάλισης στη χώρα μας είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Μπορεί ως αριθμός να ακούγεται μεγάλος, 23 ταμεία , πολύ περισσότερο που σήμερα έχουμε ή μάλλον θα έχουμε, ένα και μόνο φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης τον Εθνικό Ηλεκτρονικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης και 23 επαγγελματικής ασφάλισης αλλά οι ασφαλισμένοι στα επαγγελματικά ταμεία αριθμούν μόνο σε 34.550 ασφαλισμένους έναντι 4.710.000 ασφαλισμένων του γενικού συστήματος , δηλαδή 0,73% επί του συνόλου των ενεργών ασφαλισμένων

Το δε χαρτοφυλάκιο προς επένδυση είναι μόνο (121,772) 122 περίπου εκ. ευρώ στις 31-12-2019 για τα 19 προαιρετικής ασφάλισης ΤΕΑ ενώ για τα 4 επαγγελματικά το χαρτοφυλάκιο τους προς επένδυση ανέρχεται στο ποσό των 1,5 δις περίπου Ευρώ. Τα τέσσερα ΤΕΑ υποχρεωτικής ασφάλισης έχουν το μεγάλο χαρτοφυλάκιο λόγω και του μεγαλύτερου αριθμού ασφαλισμένων αλλά κυρίως γιατί προικοδοτήθηκαν και με δημόσια περιουσία.

Στη συνέχεια θα αναφερθώ στους λόγους για τους οποίους δεν αναπτύχθηκε ο θεσμός και στα προβλήματα που υπάρχουν σήμερα.

Η ανάπτυξη της επαγγελματικής ασφάλισης στην Ελλάδα είναι ελλειμματική για τους εξής γνωστούς ήδη λόγους .

- Η οργανωτική και λειτουργική δομή της κοινωνικής ασφάλισης στην χώρα μας δεν αφήνει περιθώρια ανάπτυξης επαγγελματικών συνταξιοδοτικών ταμείων. Και τούτο διότι ήδη η δημοσίου δικαίου, υποχρεωτική, επικουρική ασφάλιση και οι εφάπαξ παροχές καλύπτουν σχεδόν το σύνολο των εργαζομένων. Έτσι δεν καταλείπεται νομικό και πραγματικό κενό για την ανάπτυξη της επαγγελματικής ασφάλισης.
- Επιπλέον το σύνολο του ποσοστού των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλεται για κύρια 20% και 7% επικουρική ασφάλιση και 6% ασθένεια από εργοδότες και εργαζόμενους είναι τόσο υψηλό και επιβαρύνει τόσο το εργατικό κόστος των επιχειρήσεων και την ανταγωνιστικότητα των

προϊόντων, που επίσης δεν αφήνει περιθώρια να κινηθεί επί πλέον ποσοστό προς την επαγγελματική ασφάλιση. Και εξακολουθεί να είναι προνόμιο των υψηλά αμειβόμενων στελεχών και των ευκατάστατων κατηγοριών ενώ παραμένει κυρίως απαγορευτικό για τους χαμηλά αλλά και μεσαία αμειβόμενους και πάντοτε σε προαιρετική βάση.

- Ένας επί πλέον λόγος και ιδιαίτερα σημαντικός ήταν ότι τη προηγούμενη δεκαετία ήταν «φετίχ» για τους συνδικαλιστές αλλά και το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας η ασφάλιση στο δημόσιο σύστημα και οι εγγυήσεις που νόμιζαν ότι παρείχε.

Όμως η δεκαετία της οικονομικής κρίσης και των μνημονίων ,οι μεγάλες μειώσεις των συντάξεων **«απομυθοποίησαν»** το όνειρο της συνταξιοδότησης που για πολλές δεκαετίες γαλούχησε τους εργαζόμενους και προσγείωσε εργαζόμενους και συνταξιούχους στη σκληρή πραγματικότητα της απώλειας του συνταξιοδοτικού «παραδείσου». Έτσι σήμερα παρατηρείται μια κινητικότητα ίδρυσης επαγγελματικών ταμείων από διάφορες επαγγελματικές ομάδες. Η σπουδαιότερη και σημαντικότερη των οποίων είναι, οι συζητήσεις και οι προσπάθειες που καταβάλλονται από κοινωνικούς εταίρους για την ίδρυση ενός Εθνικού Επαγγελματικού ταμείου για όλους του μισθωτούς. Ενδεχόμενες πρωτοβουλίες που σηματοδοτούν ένα νέο περιβάλλον και εξελίξεις για την επαγγελματική ασφάλιση και που πρώτος οραματίστηκε και ο αείμνηστος Υφυπουργός Ροβέρτος Σπυρόπουλος με τις άοκνες προσπάθειες του οποίου εισήχθη και ο Θεσμός το 2002.

Είναι γεγονός ότι το σημερινό ασφαλιστικό νομοσχέδιο το οποίο αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή εκτός των θετικών παρεμβάσεων του δίνει και μια ανάσα στους ασφαλισμένους και δημιουργεί ένα θετικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και των ταμείων αυτών με τη μείωση των εισφορών των μισθωτών που προβλέπεται κατά 0,95 % και το ιδιαίτερα θετικό σύστημα ασφαλιστικών κατηγοριών που θεσπίζει για τους ελεύθερους επαγγελματίες ,αυτοαπασχολούμενους και αγρότες.

Ποιες είναι λοιπόν οι προοπτικές της επαγγελματικής ασφάλισης στην Ελλάδα;

Με την ισχύουσα δομή του ασφαλιστικού συστήματος μόνο συμπληρωματικό-επιπρόσθετο ρόλο προαιρετικού χαρακτήρα στην επικουρική και στις παροχές υγείας μπορεί να έχει και μόνον.

Η Υποχρεωτικότητα της ασφάλισης στην Επαγγελματική ασφάλιση όπως τη γνωρίζουμε στο δημόσιο σύστημα και με τις νομικές της συνέπειες στις έννομες σχέσεις μάλλον προβλήματα δημιουργεί παρά επιλύει.

Πολλοί από εμάς που ασχοληθήκαμε και σε επιστημονικό επίπεδο και σε διοικητικό-πρακτικό με την εισαγωγή και την ανάπτυξη του θεσμού της επαγγελματικής ασφάλισης υποστηρίξαμε πολλές φορές την εισαγωγή του κεφαλαιοποιητικού συστήματος στο δημόσιο σύστημα και τη μετατροπή της δημόσιας επικουρικής ασφάλισης σε κεφαλαιοποιητική.

Όμως η φιλόδοξη αυτή ιδέα φαίνεται να εγκαταλείπεται από τη δυναμική των πραγμάτων και τη σκληρή οικονομική πραγματικότητα.

Η πολυσυζητημένη μετατροπή της επικουρικής σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα με παράλληλη δυνατότητα επενδυτικής δραστηριότητας, με επιλογές του ίδιου του ασφαλισμένου, δε φαίνεται να αποτελεί ρεαλιστική και υλοποιήσιμη λύση για τους εξής λόγους:

- Το κεφαλαιοποιητικό σύστημα δεν αποτελεί πανάκια για τη λύση του ασφαλιστικού προβλήματος
- Το οικονομικό κόστος της μετατροπής του δημόσιου επικουρικού συστήματος είναι μη αντιμετωπίσιμο επί του παρόντος τουλάχιστον. Δημιουργείται άνοιγμα για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών του συστήματος για την καταβολή των τις συντάξεις των ήδη συνταξιούχων της τάξεως των 55-60 δις περίπου σε παρούσα αξία, ποσό το οποίο πρέπει να αναγνωριστεί ως υποχρέωση στη συγκεκριμένη οικονομική χρήση. Αντιλαμβάνεστε τι συνεπάγεται τούτο!!!!
- Το Συμβούλιο της Επικρατείας με τις πρόσφατες αποφάσεις του έθεσε την επικουρική ασφάλιση υπό την εγγύηση του Κράτους. – Εγγυητική ευθύνη του κράτους, ιδιωτικό σύστημα και ιδιωτικές επενδύσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχω τη γνώμη ότι δεν είναι συμβατά.

Τι πρέπει λοιπόν να κάνουμε για να προωθήσουμε την επαγγελματική ασφάλιση; Τι προβλήματα έχουν προκύψει και ποια είναι αυτά . Στο σημείο αυτό επιτρέψτε μου να αναφερθώ με την ιδιότητά μου ως συμβούλου του Υπουργού.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου έχουν συγκεντρώσει όλα τα προβλήματα και τις προτάσεις που έχουν υποβληθεί συνολικά . έχουν επίσης καταγράψει και εισηγηθεί τρόπους επίλυσης αυτών, και τα προβλήματα που τους απασχολούν.

1. Ένα κοινό σημείο στο οποίο εστιάζονται οι υπηρεσίες και οι προτάσεις των εταίρων είναι τα προβλήματα που υπάρχουν από την ύπαρξη τριών Αρχών που εποπτεύουν τα Επαγγελματικά ταμεία και την πρόταση να θεσπιστεί ενιαία αρχή.

Προσωπικά συμφωνώ και είναι αλήθεια ότι μας εντυπωσίασε η ενιαία αρχή του λειτουργεί στο Βέλγιο και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ όταν την επισκεφτήκαμε στο παρελθόν για εκπαιδευτικούς λόγους στα θέματα επαγγελματικής ασφάλισης ένα team στελεχών του Υπουργείου.

Αλλά θα πρέπει να αναρωτηθούμε για το κόστος λειτουργίας της και το αν αυτό ανταποκρίνεται στο μικρό αριθμό ασφαλισμένων των ΤΕΑ.

2. Ακούγονται φωνές και προτάσεις για φορολογικά κίνητρα. Αλλά γιατί; τα φορολογικά έχουν επιλυθεί – Τα ΤΕΑ έχουν την ίδια ακριβώς προστασία με του Δημοσίου. Προσοχή όμως μήπως αυτό το φορολογικό καθεστώς αποτελεί εφιαλτήριο φοροδιαφυγής υψηλόβαθμων στελεχών ή ελεύθερων επαγγελματιών με υψηλά εισοδήματα – πράγμα το οποίο θα πλήξει το θεσμό με την άρση ενδεχομένως της φορολογικής αυτής μεταχείρισης.

3. Σε κάθε περίπτωση αναμένεται η ψήφιση του νομοσχεδίου που ενσωματώνει την οδηγία **ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ 2016/2341 ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ (Ι.Ε.Σ.Π.) για να προχωρήσουμε στις αναγκαίες αλλαγές.**

8. Ποιες είναι οι σημαντικές διαφοροποιήσεις παλιάς και νέας οδηγίας και ποια της καινούργιας με τον κανονισμό δεοντολογίας;

Με τις διατάξεις της Οδηγίας 2016/2341, αναθεωρείται η Οδηγία 2003/41/ΕΚ η οποία αποτελούσε το βασικό νομοθετικό μέσο που ρύθμιζε τις δραστηριότητες και την εποπτεία των Ιδρυμάτων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών (ΙΕΣΠ).

Η Οδηγία 2016/2341 αποσκοπεί στη βελτίωση των κανόνων της ΕΕ για τα επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα και στην καλύτερη προστασία των δικαιωμάτων των μελών και των δικαιούχων.

Αυτό επιτυγχάνεται με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη διακυβέρνηση των Ι.Ε.Σ.Π., τις εξουσίες άσκησης εποπτείας επί των Ι.Ε.Σ.Π., τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχουν τα Ι.Ε.Σ.Π. στις εποπτικές αρχές, καθώς και στα μέλη, στα υποψήφια μέλη και στους δικαιούχους, τις επενδύσεις και τους θεματοφύλακες των Ι.Ε.Σ.Π..

Επίσης η Οδηγία καταργεί τα εμπόδια για τις διασυνοριακές δραστηριότητες των Ι.Ε.Σ.Π. και τις διασυνοριακές μεταφορές, ώστε τα Ι.Ε.Σ.Π. και οι χρηματοδοτούσες επιχειρήσεις να μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τα οφέλη της ενιαίας αγοράς.

Με τον Κανονισμό Δεοντολογίας και Καλών Πρακτικών των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης **ένα ιδιαίτερο σημαντικό έργο για την ομαλή λειτουργία των ΤΕΑ** [Αριθ. Φ.51010/οικ.1893/15/16-1-2015 (Β' 178) Υπουργική Απόφαση, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει], **έχουν ήδη μεταφερθεί** στο εθνικό δίκαιο αρκετές από τις διατάξεις της Οδηγίας που αφορούν τους όρους που διέπουν τις δραστηριότητες των ΙΕΣΠ (διατάξεις του Τίτλου ΙΙΙ της Οδηγίας).

Σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, με το οποίο ενσωματώνεται η Οδηγία συμπληρώνεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και οι σημαντικότερες αλλαγές/προσθήκες αφορούν:

- Α) την πολιτική αποδοχών που εφαρμόζουν τα ΤΕΑ (θεσπίζονται αναλυτικοί κανόνες),
- Β) τη διενέργεια από τα ΤΕΑ της Ιδίας Αξιολόγησης Κινδύνων,
- Γ) το διορισμό θεματοφύλακα και τα καθήκοντα που ασκεί.

Όλα αυτά τα ζητήματα θα συζητηθούν και θα επιδιωχθούν οι καλλίτερες λύσεις .